

การแสดงผลตามการคาดคิดของนักศึกษาไทยและอเมริกันในการ
ปะทะสัมพันธ์กับบุคคลต่างสถานภาพและกับต่างประเทศ
ทางสังคม

นางกฤตยา อารยะศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต

ภาควิชาจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

087823

Expressions of Emotions as Expected by Thai and
American Students in Interacting with Persons of Different
Statuses and with Different Social Contexts

Mrs. Kritaya Arayasiri

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy

Department of Psychology

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การแสดงอารมณ์ตามการคาดคิดของนักศึกษาไทยและอเมริกัน
ในการปะทะสัมพันธ์กับบุคคลต่างสถานภาพและกับต่างสภาพ
การณ์ทางสังคม

ชื่อนิสิต

นางกฤตยา อารยะศิริ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชาวุธ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศันสนยุทธ์
Dr. Jerry D. Boucher
จิตวิทยา

ภาควิชา

ปีการศึกษา

2523

บทคัดย่อ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการแสดงอารมณ์และระดับความรู้สึกของอารมณ์
โกรธ ตีใจและเสียใจ ตามการคาดคิดของนักศึกษาไทยและอเมริกัน และของนักศึกษาชาย
และหญิงในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม เมื่อปะทะสัมพันธ์กับบุคคลที่มีสถานภาพเป็นอาจารย์ผู้สอน
บิดาหรือมารดาและเพื่อนในสภาพการณ์ทางสังคมที่มีกลุ่มบุคคลไม่คุ้นเคย ที่มีกลุ่มบุคคลคุ้นเคย
จำนวนมากอยู่ร่วมกับสภาพการณ์ที่ไม่มีบุคคลอื่นร่วมอยู่

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรีชายหญิงที่สุ่มเลือกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยยววย เมืองโอไฮโอ ประเทศสหรัฐอเมริกา สถาบันละ 313 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสุ่มแจกแบบสอบถามฉบับภาษาไทยและอังกฤษ ผู้วิจัยสร้างขึ้นแก่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ชุดย่อย เพื่อศึกษาอารมณ์โกรธ ตีใจและเสียใจ แต่ละชุดประกอบด้วย 18 ตัวเร้าสำหรับอารมณ์หนึ่ง ๆ

วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน $2 \times 2 \times 3 \times 3$ ตัวประกอบ
(วัฒนธรรม \times เพศ \times สถานภาพบุคคล \times สภาพการณ์ทางสังคม) ซึ่งวัดซ้ำที่ 2 ตัวประกอบ
หลังชนิดที่มีกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากันทุกเซลล์

ผลการวิจัย

การแสดงอารมณ์และระดับความรู้สึกของอารมณ์โกรธ ติใจและเสียใจตามการ
คาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏดังนี้

1. วัฒนธรรมมีผลต่อการแสดงอารมณ์โกรธ โดยนักศึกษาไทยได้แสดงอารมณ์
โกรธน้อยกว่านักศึกษามิชิแกน แต่วัฒนธรรมไม่มีผลต่อการแสดงอารมณ์ติใจและเสียใจ
และไม่มีผลต่อระดับความรู้สึกของอารมณ์ทั้ง 3
2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสถานภาพของบุคคลในการแสดงอารมณ์
โกรธ โดยได้พบว่า การแสดงอารมณ์โกรธของนักศึกษาไทยได้มีการแปรผันตามสถานภาพ
ของบุคคลที่ปะทะสัมพันธ์มากกว่านักศึกษามิชิแกน ส่วนการแสดงอารมณ์ติใจและเสียใจ
และระดับความรู้สึกของอารมณ์ทั้ง 3 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสถานภาพ
ของบุคคล ดังนั้น การแสดงอารมณ์และระดับความรู้สึกของอารมณ์ดังกล่าวของทั้ง 2 กลุ่ม
วัฒนธรรม จึงมีการแปรผันตามสถานภาพของบุคคลไม่แตกต่างกัน
3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพการณ์ทางสังคมในการแสดง
อารมณ์เสียใจ โดยได้พบว่า การแสดงอารมณ์เสียใจของนักศึกษาไทยได้มีการแปรผันตาม
สภาพการณ์ทางสังคมมากกว่านักศึกษามิชิแกน ส่วนการแสดงอารมณ์โกรธและติใจและระดับ
ความรู้สึกของอารมณ์ทั้ง 3 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพการณ์ทางสังคม
ดังนั้น การแสดงอารมณ์และระดับความรู้สึกของอารมณ์ดังกล่าวของทั้ง 2 กลุ่มวัฒนธรรม
จึงมีการแปรผันตามสภาพการณ์ทางสังคมไม่แตกต่างกัน

4. ไม่มีปฏิกริยาร่วมระหว่างวัฒนธรรม สถานภาพของบุคคลและเพศในการแสดงอารมณ์โกรธ ตีใจและเสียใจและในระดัับความรู้สึกของอารมณ์ทั้ง 3 ดังนั้นรูปแบบของปฏิกริยาร่วมระหว่างวัฒนธรรมและสถานภาพของบุคคล จึงมีการแปรผันตามเพศชายและหญิงในแต่ละวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

5. ไม่มีปฏิกริยาร่วมระหว่างวัฒนธรรม สภาพการณ์ทางสังคมและเพศในการแสดงอารมณ์โกรธ ตีใจและเสียใจและในระดัับความรู้สึกของอารมณ์ทั้ง 3 ดังนั้นรูปแบบของปฏิกริยาร่วมระหว่างวัฒนธรรมและสภาพการณ์ทางสังคม จึงมีการแปรผันตามเพศชายและหญิงในแต่ละวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

Thesis Title Expressions of Emotions as Expected by Thai and
 American Students in Interacting with Persons of
 Different Statuses and with Different Social
 Contexts

Name Mrs. Kritaya Arayasiri

Advisor Associate Professor Chaiyaporn Wichawut, Ph. D.
 Assistant Professor Yothin Sansanayudh, Ph. D.
 Research Associate Jerry D. Boucher, Ph. D.

Department Psychology

Academic Year 1980

ABSTACT

Objectives:

This inquiry was aimed at studying emotional expressions and intensity of emotions, namely, anger, happiness and sadness as expected by both Thai and American college students, male and female from each cultural group, when interacting with the statuses of faculty members, parents or peers, and in social contexts where several people—both acquaintances and strangers were present - and where nobody else was present.

Procedures:

Two groups of both male and female undergraduates, 313 students from each university, namely, Chulalongkorn University and the University of Hawaii, served as subjects. The specially designed questionnaire was administered to the randomly selected subjects in groups by the researcher in person. There are two sets of identical questionnaire - in Thai and in English, which comprised of three subsets so as to examine anger, happiness and sadness. Each subsets comprised of eighteen variables pertaining to each emotion under study.

The 2 x 2 x 3 x 3 (culture x sex x individual status x social context) unequal - cell analysis of variance with repeated measures on the last two factors was employed for the data analysis.

Results

Expressions and their intensity as portrayed by the groups under study indicated the following results.

1. Culture had an effect on the expressions of anger as confirmed by the less intensified expressions portrayed by the Thai students as compared to the American counterparts. Whereas culture had no effect on the expressions of happiness and sadness and the intensity of all the three emotions.

2. The interaction between culture and individual status was noted in the expressions of anger. It was found that the Thai students'

expressions of anger varied by the individual status more than their American counterparts. As for the expressions of happiness and sadness and the intensity of all the three emotions, there were no interactions between culture and individual status. Therefore, the two cultural groups' expressions and intensity of emotions did not vary differently by the individual status.

3. The interaction between culture and social context was noted in the expressions of sadness. That was, the Thai students' expressions of sadness varied by the social context more than their American counterparts. Whereas the expressions of anger and happiness and intensity of all the three emotions, there were no interactions between culture and social context. Therefore, the two cultural groups' expressions and intensity of emotions did not vary differently by the social context.

4. There were no interactions among culture, individual status and sex in the expressions and intensity of anger, happiness and sadness. Therefore, the patterns of the interactions between culture and individual status did not vary with males and females from each cultural group.

5. There were no interactions among culture, social context and sex in the expressions and intensity of anger, happiness and sadness. Therefore, the patterns of the interactions between culture and social context did not vary with males and females from each cultural group.

กิติกรรมประกาศ

วิทยาลัยวัฒนธรรมนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ก็เพราะความช่วยเหลือจากสถาบัน
และบุคคลหลายท่าน ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณและขอบคุณบุคคลดังต่อไปนี้

สถาบัน Culture Learning Institute แห่ง East - West Center
ที่ไคร์กูณาให้ทุนการทำวิจัย โดยตลอด รวมทั้งให้ทุนไปศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ณ
เมืองโฮโนลูลู มลรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชาวุธ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยชิน
คันสนมูท ซึ่งไคร์กูณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของการทำวิทยาลัยนี้มาตลอด

Dr. Jerry D. Boucher นักวิจัย ณ สถาบัน Culture Learning
Institute แห่ง East-West Center ซึ่งไคร์กูณาเป็นผู้ให้คำแนะนำในการทำ
วิทยาลัยและเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาท่านหนึ่งในการทำวิทยาลัยตลอดเวลาที่ได้รับทุนของ
สถาบัน

นักวิจัยและเจ้าหน้าที่แห่ง East-West Culture Learning Institute
ได้ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี คุณานุกร ซึ่งได้ให้กำลังใจและช่วยเหลือ
อย่างมากในการทำวิทยาลัย รวมทั้งอาจารย์นิศย์ มุหนงมงคล และเพื่อนนิสิตปริญญา
ศึกษบัณฑิต แห่งคณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยให้วิทยาลัยนี้สำเร็จ

นักศึกษาไทยและอเมริกันที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม
คณะกรรมการสอบวิทยาลัยทุกท่านที่กรุณารับเป็นกรรมการ
และบุคคลผู้อื่นที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยาลัย แต่มิได้กล่าวนาม ณ

ที่นี้

กฤตยา อารยะศิริ

สารบัญ

		หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย		ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		จ
กิตติกรรมประกาศ		ช
รายการตารางประกอบ		ฉ
รายการรูปและแผนภูมิประกอบ		ท
บทที่		
1	บทนำ	1
	ความสำคัญ ความเป็นมาของปัญหา การวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	1
	อารมณ์และการแสดงอารมณ์: ขอบข่ายกับทัศนคติเชิงทฤษฎี	1
	อารมณ์ : คำจำกัดความและแนวคิดเชิงทฤษฎี	1
	อารมณ์กับกระบวนการคิดการเข้าใจ	3
	กระบวนการคิดการเข้าใจ ค่านิยมทางสังคมและอารมณ์.....	4
	การจัดประเภทของอารมณ์	6
	การแสดงอารมณ์	8
	อิทธิพลของทัศนคติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการแสดงอารมณ์.....	9
	ต้นเหตุของอารมณ์ (Antecedent to Emotion).....	11
	กฎแห่งการแสดงออก (Display Rules) และวัฒนธรรม	12
	ตัวอย่างหลักฐานการวิจัยที่แสดงว่า กฎการแสดงออกมีความ	
	แตกต่างตามวัฒนธรรม	15
	ลักษณะของสังคม ค่านิยม และกฎการแสดงพฤติกรรมบางประการ	
	ของสังคมไทย	17

สถานภาพ (Status): การจัดแบ่งประเภทบุคคลในสังคม	24
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนผู้สอนในสังคมไทย.....	24
ความสัมพันธ์ระหว่างลูกกับบิดามารดาในสังคมไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมอเมริกัน	28
สภาพการณ์ทางสังคม (Social Contexts) และการแสดงพฤติกรรมเมื่อปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	29
ความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิงในการแสดงอารมณ์	31
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้สึกของอารมณ์ที่บุคคลรู้สึก	35
ความมุ่งหมายของการวิจัย	37
ขอบเขตของการวิจัย	37
คำจำกัดความ	38
สมมุติฐานของการวิจัย	41
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	42
2 วิธีการวิจัย	44
กลุ่มตัวอย่างประชากร	44
ลำดับขั้นในการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
ลักษณะและตัวอย่างเหตุการณ์สมมุติที่พำนักที่เป็นตัวเราและอารมณ์ต่าง ๆ ที่ศึกษา	48
ตัวอย่างตัวเราสำหรับอารมณ์โกรธ	49
ตัวอย่างตัวเราสำหรับอารมณ์ดีใจ	53

บทที่

	ตัวอย่างตัวเราสำหรับอารมณ์เสียใจ	51
	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	53
	การทดลองใช้เครื่องมือ	53
	ความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ	54
	แบบแผนการจัดกลุ่มต่าง ๆ	60
	การวิเคราะห์ข้อมูล	62
	การวิเคราะห์ผลตามลำดับ (Sequential effect).....	63
บทที่		
3	ผลการวิจัย	65
	มัธยัมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S D) ของการแสดงอารมณ์และระดับอารมณ์ตามการคาดคิดของกลุ่ม ต่าง ๆ	65
	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการแสดงอารมณ์และระดับ อารมณ์ตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	72
	การทดสอบปฏิกริยารวมระหว่างตัวแปร	85
4	การอภิปรายผลการวิจัย	93
5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	110
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก	

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	มัธยิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของ การแสดงผลอารมณ์โกรธตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	66
2	มัธยิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของ ระดับ อารมณ์โกรธตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	67
3	มัธยิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของ การแสดงผลอารมณ์ดีใจ ตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	68
4	มัธยิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของ ระดับ อารมณ์ดีใจ ตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	69
5	มัธยิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของ การแสดงผลอารมณ์เสียใจตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	70
6	มัธยิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของ ระดับ อารมณ์เสียใจตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	71
7	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการแสดงผลอารมณ์โกรธตามการ คาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	73
8	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับอารมณ์โกรธตามการคาดคิด ของกลุ่มต่าง ๆ	75
9	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการแสดงผลอารมณ์ดีใจตามการ คาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	77
10	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับอารมณ์ดีใจตามการคาดคิด ของกลุ่มต่าง ๆ	79

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การแสดงอารมณ์ตามการคาดคิดของนักศึกษาไทยและอเมริกันในการ
ปะทะสัมพันธ์กับบุคคลต่างสถานภาพและกับต่างสภาพการณ์ทางสังคม

โดย นางกฤตยา อารยะศิริ

ภาควิชา จิตวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชาวุธ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศันสนบุตท
Dr. Jerry D. Boucher

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออนุมัติใต้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต

..... คณะบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิมฐ์ มุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ ประทุมราช)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชาวุธ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศันสนบุตท)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.หรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่

หน้า

11	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการแสดงอารมณ์เสียใจ ตามการคาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	81
12	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับอารมณ์เสียใจตามการ คาดคิดของกลุ่มต่าง ๆ	83
13	ผลการทดสอบปฏิบัติการร่วมระหว่างสถานภาพบุคคลและวัฒนธรรม ในการแสดงอารมณ์โกรธ โดยการเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิต ตามวิธีนิวแมน-คิวด์ส.....	86
14	ผลการทดสอบปฏิบัติการร่วมระหว่างสภาพการณ์ทางสังคมและ วัฒนธรรมในการแสดงอารมณ์เสียใจ โดยการเปรียบเทียบค่า มัชฌิมเลขคณิตตามวิธีนิวแมน-คิวด์ส	88

รายการรูปและแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่	หน้า
1 กราฟเปรียบเทียบความถี่เฉลี่ยเลขคณิตของการแสดงอารมณ์โกรธของนักศึกษาไทยและอเมริกันเมื่อปะทะสัมพันธ์สถานภาพของบุคคล 3 ประเภท	91
2 กราฟแสดงความถี่เฉลี่ยเลขคณิตของการแสดงอารมณ์เสียใจของนักศึกษาไทยและอเมริกันเมื่ออยู่ในสภาพการณ์ทางสังคม 3 ประเภท	92